



Protestant Theological University

Review of: Henk Tijssen, Om het behoud van protestants Nederland. Biografie van C.A. Lingbeek, dominee en politicus

van Klinken, G.J.

Published in:

DNK Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800

Published: 01/01/2019

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Klinken, G. J. (2019). Review of: Henk Tijssen, Om het behoud van protestants Nederland. Biografie van C.A. Lingbeek, dominee en politicus. *DNK Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800*, xlii(90), 109-110.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons). You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

This publication might have been made available through the PThU Research Portal under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the PThU website: <https://www.pthu.nl/over-ptthu/bibliotheek-ptthu/diensten/article-25fa-taverne-amendement-end-user-agreement.pdf>

Takedown policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will investigate your claim and remove access to the work if necessary: bibliotheek@pthu.nl.

Downloaded from the PThU Research Portal (Pure): <https://pure.pthu.nl>.

zakenmoraal die zich uitstrekt tot in de kerkgeschiedenis (b.v. Jan de Bruijn en Jules Prast over Kuyper als ondernemer).

Whiskey, wapens en weelde beschrijft dezelfde wereld als studies over politiek en theologie in de jaren dertig, maar vanuit een andere invalshoek. Betekent dit nu dat politieke en religieuze overtuiging door Langeveld en Bouwens als een soort façade worden afgedaan? Boeiend genoeg blijkt het tegendeel het geval. Naarmate we dieper in het verhaal komen, in een eeuw van totalitarisme en volkerenmoord, wordt de toon ernstiger. Ideologie blijkt toch niet zo marginaal te zijn als het wellicht enige tijd leek, gedurende de ‘roaring twenties’. Geschiedenis is een te serieuze aangelegenheid dan dat we ons zouden kunnen terugtrekken in onze eigen zaken en privéleven. Dat realiseerde zich gaandeweg ook Daniël Wolf. Zo komen twee karakteristieke lijnen van de Nederlandse geschiedenis, de mercantiele en de politieke, aan het eind van dit boek toch weer bij elkaar.

Gert van Klinken

Henk Tijssen, *Om het behoud van protestants Nederland. Biografie van C.A. Lingbeek, dominee en politicus*. Uitgeverij Kok, Utrecht 2016, 320 pp. ISBN 978 94 0190 762 0. € 22,50.

C.A. van Lingbeek (1867-1939) geniet in de Nederlandse kerkgeschiedenis een ietwat dubieuze reputatie. Dat heeft mogelijk te maken met de opkomst van de politieke spotprent. Lingbeek, met zijn karakteristieke volle baard, vormde daarvoor een prachtig doelwit. Behalve predikant was hij namelijk ook Kamerlid, voor de Hervormde (Gereformeerde) staatspartij HGS. In die rol belichaamde Lingbeek zo ongeveer alles wat men toen en later als pekelsonden van de verzuiling beschouwde: een galmende domineesstem, een onbedwingbare neiging om stokpaarden te berijden. Alle kwaad werd door hem geweten aan als on-Nederlands beschouwde groepen als socialisten en vooral rooms-katholieken. Hij maakte het er niet beter op door vast te houden aan artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: de overheid is gehouden om de ware kerkelijke leer te handhaven.

Veel constructiefs heeft deze dwarse houding Lingbeek in het Nederlandse parlement niet opgeleverd. Des te verrassender is het dat nu juist over Lingbeek een biografie is verschenen die in alles het tegendeel blijkt van zijn stoffige imago: geschreven in heldere eigentijdse taal, genuanceerd en afgewogen. Tijssen levert vakwerk. Na eerst het gangbare beeld van Lingbeek geschetst te hebben, verdiept hij zich in de bronnen. Al spoedig blijkt dan dat de man niet samenvalt met de karikatuur, die – niet

zonder zijn eigen toedoen – van hem in omloop geraakt is naar aanleiding van zijn Kamerlidmaatschap. Lingbeek, zo blijkt, is bovenal een bevlogen predikant geweest. Hij beschikte bovendien over een vlotte pen. Met name zijn *Herinneringen uit den tijd der Doleantie* (Leiden 1929) bevatten juweeltjes van beschrijvingen van het kerkelijk leven in Amsterdam in de jaren tachtig van de negentiende eeuw. Het weinig vleiende imago van de schrijver kan er toe bijgedragen hebben dat deze *Herinneringen* inmiddels vrijwel vergeten zijn.

Tijssen haalt Lingbeek weg onder het stof. Maar daar blijft het niet bij. Na een instructieve beschrijving van diens jeugd, predikantschap en politieke engagement komen twee inhoudelijke lijnen naar voren: die van Kohlbrugge en Hoedemaker. Levensheiliging en het streven naar behoud van het (protestants-)christelijke karakter van de Nederlandse natie zijn hier de voornaamste doelen. Tijssen, in het dagelijks leven docent burgerschap (maatschappijleer) en economische vakken aan het Hoornbeek College in Kampen, voelt zich persoonlijk met deze idealen verwant. Dat maakt de laatste verrassing van het boek de grootste. Juist als geestverwant staat Tijssen expliciet stil bij de risico's die aan Lingbeeks visie kleefden en die Tijssen nadrukkelijk onder ogen wil zien: namelijk een vereenzelving met 'eigen volk', gecombineerd met een neiging om de oorzaak van problemen bij anderen te zoeken. Andere Nederlanders die op grond van hun opvattingen, achtergronden en levenskeuzes toch niet ten volle tot dat 'eigen volk' gerekend werden. De ontsporingen waar dat in de jaren dertig en veertig toe kon leiden zijn elders door Tijssen beschreven in diens studies over W.Th. Boissevain en L.C.W. Ekering. Aan die reeks is met deze biografie van Lingbeek een echte eyeopener toegevoegd. Aanrader!

Gert van Klinken

Peter van Dam, *Een calvinistisch land? Religie in Nederland*, Amsterdam: AUP, 2018, 167 pag., ISBN 978 94 6298 385 4, € 14,99.

Het hier besproken boek biedt al op de eerste bladzijde een verrassing: het gaat niet over calvinistisch Nederland. Het vraagteken blijft echter wel staan: de titel van de inleiding luidt 'Een protestants land?' Dat valt, aldus de auteur, nog te bezien: een doorslaggevende meerderheid hebben de protestanten zelden gevormd, een protestantse 'grondtoon' in de Nederlandse cultuur is er in dit religieus verdeelde land nooit geweest. Wel is er na de Reformatie pakweg een eeuw lang sprake geweest van een protestantse

License and Permissible Use Notice

These materials are provided to you by the American Theological Library Association, operating as Atla, in accordance with the terms of Atla's agreements with the copyright holder or authorized distributor of the materials, as applicable. In some cases, Atla may be the copyright holder of these materials.

You may download, print, and share these materials for your individual use as may be permitted by the applicable agreements among the copyright holder, distributors, licensors, licensees, and users of these materials (including, for example, any agreements entered into by the institution or other organization from which you obtained these materials) and in accordance with the fair use principles of United States and international copyright and other applicable laws. You may not, for example, copy or email these materials to multiple web sites or publicly post, distribute for commercial purposes, modify, or create derivative works of these materials without the copyright holder's express prior written permission.

Please contact the copyright holder if you would like to request permission to use these materials, or any part of these materials, in any manner or for any use not permitted by the agreements described above or the fair use provisions of United States and international copyright and other applicable laws. For information regarding the identity of the copyright holder, refer to the copyright information in these materials, if available, or contact Atla using the Contact Us link at www.atla.com.

Except as otherwise specified, Copyright © 2021 Atla.